

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ υπ' αριθμ. 362 /2013

Του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους

Α' ΤΜΗΜΑ

Συνεδρίαση 21-10-2013

Σύνθεση:

Πρόεδρος : Μιχαήλ Απέσσος, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ..

Μέλη : Ανδρέας Χαρλαύτης, Στυλιανή Χαριτάκη, Ευφροσύνη Μπερνικόλα, Γαρυφαλία Σκιάνη, Κωνσταντίνος Κατσούλας, Αλέξανδρος Ροϊλός, Κυριακή Παρασκευοπούλου, Ελένη Πασαμιχάλη, Χριστίνα Διβάνη, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Αριθμός Ερωτήματος: Αριθμ. πρωτ. 2/78176/0023^Α/2013 του Υπουργείου Οικονομικών/ Διεύθυνση: 23^η Δημοσίου Χρέους /Τμήμα Α'.

Περίληψη Ερωτήματος: Εάν μετά την έκδοση της 138/2013 γνωμοδότησης του Α' Τμήματος του Ν.Σ.Κ. και την υποβολή από την ερωτώσα υπηρεσία νέων στοιχείων διαφοροποιείται το χρονικό σημείο παραγραφής της αξίωσης του Α.Σ. που ενσωματώνεται σε έντοκο γραμμάτιο του Δημοσίου (λήξης 30.9.1994) με συνέπεια να είναι δυνατή η εξόφληση αυτού στον ανωτέρω κάτοχό του.

Εισηγήτρια : Ευφροσύνη Μπερνικόλα, Νομικός Σύμβουλος του Κράτους.

Επί του ανωτέρω ερωτήματος το Α' Τμήμα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, γνωμοδότησε ως ακολούθως :

Α. ΙΣΤΟΡΙΚΟ.

1. Επί του τεθέντος με αριθμ. πρωτ. 2/8231/0023^Α /13.2.2013 εγγράφου ερωτήματος της Διοίκησης «*εάν έχει παραγραφεί η απαίτηση του Α.Σ. από το έντοκο*

γραμμάτιο του Δημοσίου λήξης 30.9.1994, του οποίου δικαιούχος είχε αναγνωρισθεί ο Α.Σ. με την υπ' αριθμ. 4725/2004 τελεσίδικη απόφαση του Εφετείου Αθηνών και εάν το έντοκο γραμμάτιο του Δημοσίου μπορεί να εξοφληθεί στον Α.Σ.» εκδόθηκε η με αριθμ. 138/2013 γνωμοδότηση του Α' Τμήματος του Ν.Σ.Κ. με την οποία έγιναν δεκτά τα εξής : « Όπως προκύπτει από το ιστορικό και όπως δέχθηκε η ...579/2004 γνωμοδότηση του ΝΣΚ, η απαίτηση του Α.Σ. από το επίμαχο έντοκο γραμμάτιο δεν ήταν δικαστικά επιδιώξιμη κατά το χρόνο της γένεσής της (ήτοι της ως άνω λήξης αυτού) και ως εκ τούτου ο χρόνος παραγραφής της εν λόγω απαίτησης δεν άρχισε να τρέχει από το χρόνο λήξης του εντόκου γραμματίου, αλλά με την έκδοση της 4725/2004 απόφασης του Εφετείου Αθηνών, ήτοι την 3.6.2004. Σημειωτέον ότι αποδεικνύεται η γνώση για την έκδοση της υπ' αριθμ. 4725/2004 απόφασης του Εφετείου Αθηνών από τον Α.Σ., τουλάχιστον από την 24.9.2004, ημερομηνία υποβολής της αίτησης του εξ αφορμής της οποίας εκδόθηκε η ως άνω υπ' αριθμ. 579/2004 γνωμοδότηση του ΝΣΚ. Περαιτέρω από την ημερομηνία αυτή και μέχρι την κατάθεση της από 20.12.2009 αίτησης του Α.Σ., ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, που απορρίφθηκε με την υπ' αριθμ. 361/2011 απόφαση του ίδιου δικαστηρίου, δεν συνέτρεξε, (ούτε άλλωστε προβάλλεται ότι συνέτρεξε) κανένας από τους ως άνω αναφερόμενους νομίμους λόγους αναστολής ή διακοπής της παραγραφής και συνεπώς η απαίτηση του Α.Σ. από το έντοκο γραμμάτιο που αναφέρεται στο ιστορικό παραγράφηκε στις 4.6.2009, δηλαδή μετά τη συμπλήρωση πενταετίας από την έκδοση της 4725/2004 απόφασης του Εφετείου Αθηνών και επομένως η αρμόδια υπηρεσία δεν μπορεί να εξοφλήσει στον Α.Σ., λόγω παραγραφής της σχετικής αξίωσης προς είσπραξή του». Ακολουθώντας το Τμήμα διατύπωσε τη γνώμη ότι «η απαίτηση του Α.Σ. από το έντοκο γραμμάτιο που αναφέρεται στο ιστορικό έχει παραγραφεί και επομένως η αρμόδια υπηρεσία δεν μπορεί να το εξοφλήσει».

2. Η ερωτώσα υπηρεσία με το αναφερόμενο στην περίληψη της παρούσας έγγραφό της δίδει, μεταξύ άλλων, τα εξής :

«Στις κρίσιμες ημερομηνίες που αναφέρονται στο σκεπτικό της γνωμοδότησης περιλαμβάνεται η 24.9.2004 όπου ο Α.Σ. υπέβαλε αίτηση στην Υπηρεσία μας για εξόφληση του εντόκου γραμματίου εξ αφορμής της οποίας εκδόθηκε η αριθμ. 579/2004 γνωμοδότηση του ΝΣΚ. Περαιτέρω από την ημερομηνία

 Αυτή μέχρι την κατάθεση της από 20.12.2009 αίτησης του Α.Σ. ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών..., σας γνωρίζουμε ότι ο Α.Σ. είχε υποβάλλει για το ίδιο θέμα αίτηση στην Υπηρεσία μας στις 7.2.2005 δια του πληρεξουσίου δικηγόρου του ....με την οποία ζητούσε την εξόφληση του εντόκου γραμματίου βάσει της αριθμ. 4725/2004 απόφασης του Εφετείου Αθηνών. Στις από 24.9.2004 και 7.2.2005 αιτήσεις δεν φαίνεται η Υπηρεσία να έχει απαντήσει εγγράφως στον Α.Σ. και ο ίδιος, έχοντας προφανώς μέσω του πληρεξουσίου δικηγόρου του λάβει γνώση για την αριθμ. 579/2004 γνωμοδότηση, δεν όχλησε την Υπηρεσία μας μέχρι το 2009.....»

Σημειώνεται ότι η απευθυνόμενη ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών από 20.12.2009 ανωτέρω αίτηση του Α.Σ. κατά του Ελληνικού Δημοσίου με την οποία επικαλούμενος απώλεια του αξιόγραφου ζήτησε να κηρυχθεί αυτό ως ανίσχυρο κατατέθηκε στο Δικαστήριο στις 31.5.2010 με αριθ. δικογράφου κατάθεσης 4881/2010.

Υπό τα δεδομένα αυτά και με αφορμή τις από 15.7.2013 και 7.8.2013 επιστολές του Α.Σ. προς την ερωτώσα υπηρεσία και τη Γενική Γραμματέα του Υπουργείου Οικονομικών, τίθεται εκ νέου το ερώτημα «*εάν οι αιτήσεις του Α.Σ. από 24.9.2004 και 7.2.2005 προς το ΓΛΚ και η από 5.11.2009 εξώδικη δήλωση προς την Τράπεζα της Ελλάδος επηρεάζουν νομικά το χρόνο εκκίνησης της παραγραφής της απαίτησης του ανωτέρω έτσι ώστε να διαφοροποιείται το χρονικό σημείο παραγραφής ως προς τα διαληφθέντα στην υπ' αριθ. 138/2013 γνωμοδότηση του Α' Τμήματος του Ν.Σ.Κ. και συνεπώς αν είναι δυνατή η εξόφληση του εντόκου γραμματίου στον κάτοχο αυτού κ. Α.Σπαθάρη*».

Εξάλλου με την απευθυνόμενη προς την Τράπεζα της Ελλάδος από 5-11-2009 Εξώδικη Πρόσκληση-Δήλωση ο Α.Σ. καλεί την Τράπεζα να ορίσει ημερομηνία εξόφλησης του εν λόγω γραμματίου γνωρίζοντας ότι μετά την έκδοση της 4625/2004 απόφασης του Εφετείου Αθηνών ουδέποτε ο Μ.Ε. του παρέδωσε το εν λόγω γραμμάτιο, ως υποχρεούταν μέχρι την ημερομηνία θανάτου του στις 17.10.2008.

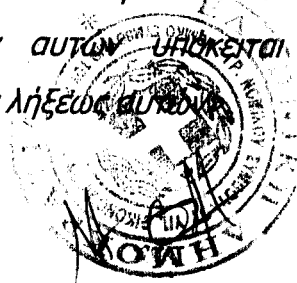
Τέλος από τα στοιχεία του φακέλου και συγκεκριμένα από την από 19.10.2012 απόδειξη παραλαβής-συμφωνητικό προκύπτει ότι το σώμα του εντόκου γραμματίου βρίσκεται από την ημερομηνία αυτή στην κατοχή του Α.Σ.

B. ΚΡΙΣΙΜΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ.

1. Στο άρθρο 93 του ν.δ. 321/1969 (Α' 205), το οποίο κατά το άρθρο 107 του ν. 2362/1995 (Α' 247), εφαρμόζεται στην προκείμενη περίπτωση ως εκ του χρόνου γένεσης της αξίωσης πριν από την θέση σε ισχύ του εν λόγω ν. 2362/1995, ήτοι πριν από την 1.1.1996 (βλ. άρθρο 119 του νόμου τούτου που προβλέπει άλλωστε, στο άρθρο 91 ανάλογη ρύθμιση), ορίζονται τα εξής: « *Άρθρο 93. Η παραγραφή άρχεται από του τέλους του οικονομικού έτους, καθ' ο εγεννήθη η αξίωσις και είναι δυνατή η δικαστική αυτής επιδίωξις.*»

Εξάλλου στο άρθρο 93 περ. β' του ν. 2362/1995, το οποίο σύμφωνα με την προαναφερθείσα διάταξη του άρθρου 107 παρ. 1 του ίδιου νόμου είναι εφαρμοστέο ως εκ του χρόνου συντέλεσης των διακοπτικών της παραγραφής γεγονότων, δηλαδή μετά την 1-1-1996, ορίζονται τα εξής: « *Με την επιφύλαξη ειδικών διατάξεων, παραγραφή των χρηματικών απαιτήσεων κατά του Δημόσιου διακόπτεται μόνο: α) Με την υποβολή της υποθέσεως στο δικαστήριο ή σε διαιτητές, οπότε η παραγραφή αρχίζει εκ νέου από την τελευταία διαδικαστική πράξη των διαδίκων, του δικαστηρίου ή των διαιτητών. β) Με την υποβολή στην αρμόδια δημόσια αρχή αιτήσεως για την πληρωμή της απαιτήσεως, οπότε η παραγραφή αρχίζει εκ νέου από τη χρονολογία που φέρει η έγγραφη απάντηση του Διατάκτη ή της αρμόδιας για την πληρωμή της απαιτήσεως αρχής. Αν η αρμόδια δημόσια αρχή δεν απαντήσει, η παραγραφή αρχίζει μετά πάροδο έξι μηνών από τη χρονολογία υποβολής της αιτήσεως. Υποβολή δεύτερης αιτήσεως δεν διακόπτει εκ νέου την παραγραφή.*»

2. Στο άρθρο 2 παρ. 3 του ν.δ. 3745 της 31.8/9.9.1957 (Α 173) « *Περί εκδόσεως εντόκων γραμματίων*» ορίζεται ότι « *Τα έντοκα γραμμάτια επί τη λήξει αυτών προσκομίζονται προς εξόφλησιν, ή ανανέωσιν αυτών.... Έντοκα γραμμάτια, λήξαντα και μη προσκομισθέντα προς εξόφλησιν, ή ανανέωσιν, εντός 30 ημερών από της λήξεως αυτών, θεωρούνται σιωπηρώς ανανεωθέντα, δε' εν τρίμηνον, εξάμηνον, εννεάμηνον ή δωδεκάμηνον από της λήξεώς των, αναλόγως της κατά την παρ. 3 του άρθρου 1 του παρόντος χρονικής διάρκειάς των, και αποφέρουν τόκον από της λήξεώς των και δι' άπαντα τον χρόνον της σιωπηράς ανανεώσεως αυτών, μετά την λήξιν της οποίας ουδένα τόκον αποφέρουσιν. Η εκ του κεφαλαίου και των τόκων των εντόκων γραμματίων αξίωσις των κομιστών αυτών υποβάλλεται εις πενταετή παραγραφήν, αρχομένην από της εξ ανανεώσεως λήξεώς αυτών.*»

Γ. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ.

Από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων α) 91 παρ. 1 του ν.δ. 321/1969 και β) 2 παρ. 3 του ν.δ. 3745/1957, προκύπτει ότι η αξίωση που ενσωματώνεται σε έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου, υπόκειται και ως προς το κεφάλαιο και ως προς τους τόκους αυτών, σε πενταετή παραγραφή η οποία αρχίζει από την ημερομηνία που τα έντοκα γραμμάτια λήγουν μετά την αυτοδίκαιη (σιωπηρή) ανανέωσή τους για χρόνο ίσο προς την αρχική τους διάρκεια, υπό την προϋπόθεση ότι η σχετική αξίωση είναι δικαστικά επιδιώξιμη, κατά τον κανόνα του άρθρου 251 ΑΚ, ο οποίος έχει γενική εφαρμογή (βλ. σχετ. ΟΛΑΠ 33/1988) διαφορετικά από το τέλος του οικονομικού έτους κατά το οποίο καθίσταται δυνατή η δικαστική της επιδίωξη κατά την ως άνω έννοια (βλ. Γνμ/ση ΝΣΚ.74/2005). Εξάλλου για τη διακοπή της παραγραφής αυτής εφαρμογή έχει το άρθρο 93 του ν. 2362/1995.

Α. Στην προκείμενη περίπτωση με την αριθμ. 579/2004 γνωμοδότηση του ΝΣΚ, η οποία έγινε δεκτή από τον Υφυπουργό Οικονομίας και Οικονομικών (βλ. αριθ. πρωτ. 2/8669/0023/15.2.2005 έγγραφο της Διοίκησης) έγιναν δεκτά, μεταξύ άλλων και τα εξής: « *Η δήλωση απώλειας του προαναφερθέντος εντόκου γραμματίου και η δέσμευση αυτού (στις 30.9.1994) έγινε κατά την ημερομηνία της λήξεώς του, στη συνέχεια δε άρχισε αντιδικία μεταξύ του Α.Σ. και του Μ.Ε. περί της κυριότητας του παραπάνω τίτλου, ο οποίος είχε περιέλθει και τουλάχιστον μέχρι την έκδοση της 4725/2004 απόφασης του Εφετείου Αθηνών βρισκόταν στην κατοχή του Μ.Ε. Με αυτά τα δεδομένα κατά το χρόνο γενέσεως της απαίτησης από το έντοκο γραμμάτιο (ήτοι κατά το χρόνο της λήξης αυτού-30.9.1994 ...) υφίστατο νομικό κώλυμα για τη δικαστική επιδίωξη της απαίτησης αυτής, καθόσον ο μεν Α.Σ. δεν μπορούσε να προσκομίσει τον τίτλο ώστε να υποχρεωθεί το Δημόσιο να τον εξοφλήσει και θα απεκρούετο με ένσταση στηριζόμενη στο άρθρο 893 Α.Κ., ο δε Μ. Ε. ή οποιοσδήποτε τρίτος κάτοχος του τίτλου που θα τον εμφάνιζε για πληρωμή θα απεκρούετο από το Δημόσιο με ένσταση κατά τα άρθρα 888-889 Α.Κ., με τον ισχυρισμό ότι τούτοι δεν είχαν δικαίωμα διάθεσης του τίτλου μετά τη γινόμενη δήλωση απώλειας του, και εν πάση περιπτώσει ότι η τυχόν πληρωμή του εντόκου γραμματίου δεν θα ελευθέρωνε το Δημόσιο, αφού θα έλειπε το στοιχείο της καλής πίστεως ως προς τον δικαιούχο της απαίτησης. Ενόψει των παραπάνω η απαίτηση*

του Α.Σ. δεν ήταν δικαστικά επιδιώξιμη κατά το χρόνο της γενέσεώς της (ήτοι της ως άνω λήξης αυτού) και ως εκ τούτου ο χρόνος παραγραφής της εν λόγω απαίτησης δεν άρχισε να τρέχει από το χρόνο λήξης του εντόκου γραμματίου, αλλά μόλις πρόσφατα με την έκδοση της 4725/2004 απόφασης του Εφετείου Αθηνών. ...Εξάλλου κατ'εφαρμογή του άρθρου 893 Α.Κ. (διαλαμβάνοντος ότι «Ο οφειλέτης έχει υποχρέωση παροχής μόνο αν του παραδοθεί ο τίτλος...») το Δημόσιο δεν μπορεί να εξοφλήσει το 10583625 έντοκο γραμμάτιο λήξεως 30.9.93 με την προσκομιδή μόνον της απόφασης του Εφετείου Αθηνών, αλλά θα πρέπει να προσκομισθεί από τον Α.Σ., που δυνάμει της πιο πάνω αποφάσεως αναγνωρίσθηκε δικαιούχος αυτού, και ο αντίστοιχος τίτλος(σώμα)....». Ακολουθώντας το Τμήμα διατύπωσε τη γνώμη ότι «η απαίτηση από το έντοκο γραμμάτιο...δεν έχει υποκύψει σε παραγραφή και επομένως η αρμόδια υπηρεσία υποχρεούται να το εξοφλήσει στον Α.Σ., υπό την απαραίτητη όμως προϋπόθεση ότι αυτός θα προσκομίσει στην αρμόδια υπηρεσία το σώμα του εν λόγω εντόκου γραμματίου».

Όπως προεκτέθηκε στην αρχή της παρούσας η παραπάνω γνωμοδότηση εκδόθηκε μετά την υποβολή από τον Α.Σ. της απευθυνόμενης προς την ερωτώσα υπηρεσία από 24.9.2004 αίτησης με την οποία ο Α.Σ. ζήτησε την εξόφληση του εντόκου γραμματίου ποσού δέκα εκατομμυρίων δραχμών βάσει της απόφασης 4725/2004 Εφετείου Αθηνών. Από την ημερομηνία αυτή μέχρι την κατάθεση της από 20.12.2009 αίτησης του Α.Σ. ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών..., ο Α.Σ. είχε υποβάλλει την απευθυνόμενη στην ίδια υπηρεσία από 7.2.2005 αίτηση με την οποία ζητούσε ομοίως την εξόφληση του εντόκου γραμματίου βάσει της αριθ. 4725/2004 απόφασης του Εφετείου Αθηνών. Στις από 24.9.2004 και 7.2.2005 αιτήσεις η Υπηρεσία βεβαιώνει ότι δεν έχει απαντήσει εγγράφως.

Ε. Σύμφωνα και με τα ανωτέρω νεότερα δεδομένα και τις διατάξεις που προπαρατέθηκαν και ερμηνεύθηκαν, η αξίωση του Α.Σ. έχει υποπέσει στη νόμιμη πενταετή παραγραφή, καθόσον μετά την υποβολή της με αριθ. πρωτ. 2/52037/24.9.2004 αίτησής του για την πληρωμή του εντόκου γραμματίου, επί της οποίας δεν έλαβε έγγραφη απάντηση και την πάροδο έξι μηνών από την υποβολή αυτής, ήτοι στις 24.3.2005 άρχισε να τρέχει εκ νέου η πενταετής παραγραφή η οποία συμπληρώθηκε στις 24.3.2010. Η υποβληθείσα από τον Α.Σ. στις 7.2.2005 αίτησή του, επί της οποίας ομοίως δεν έλαβε έγγραφη απάντηση, δεν διέκοψε εκ νέου την

πενταετή παραγραφή, αφού σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 93 περ. β' του 2362/1995, η υποβολή δεύτερης αίτησης δεν διακόπτει την παραγραφή. Την παραγραφή δεν διέκοψε ούτε η ασκηθείσα από τον ανωτέρω ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών αίτηση κατά του Ελληνικού Δημοσίου για την κήρυξη του τίτλου ως ανίσχυρου καθόσον αυτή κατατέθηκε στο Δικαστήριο στις 31.5.2010, δηλαδή μετά τη συμπλήρωση του χρόνου της παραγραφής. Επίσης την παραγραφή δεν διέκοψε ούτε η απευθυνόμενη προς την Τράπεζα της Ελλάδος από 5.11.2009 Εξώδικη Πρόσκληση - Δήλωση του Α.Σ. καθόσον ανεξαρτήτως εάν η τελευταία αποτελεί την αρμόδια δημόσια αρχή κατά την έννοια του άρθρου 93 περ. β' του ν. 2362/1995, σε κάθε περίπτωση η ανωτέρω δήλωση κοινοποιήθηκε στην Τράπεζα στις 11.11.2009, δηλαδή μετά τη συμπλήρωση του χρόνου παραγραφής της αξίωσης του Α.Σ. που σύμφωνα με την 579/2004 γνωμοδότηση του Ν.Σ.Κ. άρχισε να τρέχει με την έκδοση της 4725/2004 απόφασης του Εφετείου Αθηνών.

ΣΤ. Κατόπιν των ανωτέρω, επί του τεθέντος ερωτήματος, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Α') , γνωμοδοτεί, ότι η αξίωση που ενσωματώνεται στον αναφερόμενο στο ιστορικό τίτλο έχει υποκύψει στην, κατά τις κείμενες διατάξεις παραγραφή, και, επομένως δεν είναι δυνατή η εξόφλησή της.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα 23- 10-2013

Ο Πρόεδρος

Μιχαήλ Απέσσος
Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Η Εισηγήτρια

Ευφροσύνη Μπερνικόλα
Νομικός Σύμβουλος του Κράτους

